

УДК 502.7(477-4)

В. П. Стойловський¹, д-р біол. наук, зав. кафедри,
О. М. Попова² канд. біол. наук, доц.

Одеський національний університет,

¹ кафедра зоології,² кафедра ботаніки

вул. Дворянська, 2, Одеса, 65026, Україна

РЕЗУЛЬТАТИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ. II. ЗАКАЗНИКИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

У праці наведено аналіз стану природно-заповідного фонду (ПЗФ) Одеської області з категорії "заказники місцевого значення". На підставі експедиційних польових досліджень з'ясовано просторове розміщення заповідних об'єктів та зроблена оцінка стану флористичної та фауністичної різноманітності. Особлива увага надається видам рослин та тварин, які охороняються в рамках національних та міжнародних природоохоронних документів.

Ключові слова: заказник, середовище, флористичний та фауністичний склад.

Серед існуючих сьогодні 123 територій та об'єктів природно-заповідного фонду Одеської області (далі — ПЗФ) 26 є заказниками місцевого значення. З них більшість (17) було організовано до 1984 р., частина (6) — у 1993 р. За цей час відбулися значні зміни в оточуючому середовищі і стані природних екосистем області, що могло проявитися у зменшенні природоохоронної значимості. Сучасне природоохоронне законодавство України вимагає періодичного перегляду стану ПЗФ, у зв'язку з чим необхідне створення нового "Реєстру територій та об'єктів природно-заповідного фонду Одеської області", який має бути затверджений Обласною Радою народних депутатів. Тому виникла нагальна потреба інвентаризації природно-заповідного фонду області в цілому, в тому числі і заказників місцевого значення.

Метою даної роботи є аналіз сучасного стану заказників місцевого значення Одеської області і внесення відповідних змін до реєстру ПЗФ.

Матеріали і методика

В процесі виконання роботи провадилося вивчення картографічних і текстових документів державного лісовпорядкування (наданих співробітниками Одеського державного лісгосподарчого об'єднання "Одеса-ліс" безпосередньо в м. Одесі, а також держлісгоспами, лісництвами на місцях), картографічних загальнодоступних матеріалів (карти Оде-

ської області масштабом 1:200000 та 1:100000), матеріалів, наданих іншими землекористувачами. В процесі маршрутного обстеження території та природних комплексів з'ясовували їх флористичний та фауністичний склад, оцінювали стан рослинності та ландшафту. Визначення видового складу комах при встановленні цінності ентомологічних заказників проведено ст. викладачем кафедри зоології В. Ф. Микитюком та доц. С. П. Ужєвською, стан рослинності і видову належність визначала доц. Попова Е.М. Одночасно з'ясовували нагальність проблемних питань, які потребують рішення з боку обласного Держуправління екології і природних ресурсів.

Зараз в Одеській області існують 17 ландшафтних, 4 ботанічних, 3 ентомологічних заказники, один лісовий та один орнітологічний. Їх опис наведено нижче відповідно їх цільовому призначенню.

ЛАНДШАФТНІ ЗАКАЗНИКИ

"Бендзарівський" заказник площею 30,0 га під назвою "Бендзарський ліс" створено у 1993 р. [1] на території ур. "Бендзарський ліс", яке розташоване поруч з с. Бендзари Балтського р-ну. Це, згідно з постановою обласної Ради (№ 496-XXI від 01.10.93), "Урочище байрачного типу, в якому є рідкісні та зникаючі види рослин, в т. ч. занесені до Червоної книги України (шафран сітчастий, лілія лісова), зона рекреації".

Як свідчить обстеження 2003 р., даний лісовий масив знаходиться у поганому стані, у ньому багато сухих дерев та гілок. Рілля доходять до безпосередніх меж урочища, що є порушенням законодавчих норм. Поруч з лісом знаходиться потенційна зона рекреації — неводнені зараз ставки. Територія потребує упорядкування. У зв'язку з цим пропонується змінити загальну характеристику заказника на таку: "Лісове урочище байрачного типу з рідкісними та зникаючими видами рослин, поруч з яким знаходиться ділянка, придатна до рекреації."

"Березівський" заказник площею 1503,00 га створено у 1980 р. [2], пере затверджено у 1984 р. [1] на території урочища "Березівка, що розташоване у кв. 53–83 Будейського лісництва Кодимського держлісгоспу у Кодимському р-ні біля с. Федорівка. Це "лісовий масив на межі Лісостепу і Степу з віковими дубами та єдиними в області насадженнями берези" [3]. "Заказник має велике ґрунтозахисне та водозахисне значення. Багатий на флору та фауну. Тут ростуть також рідкісні та зникаючі види" [2]. Під назвою "Урочище Березівське" цей заказник існував ще до 1969 р. [4].

Відповідно до матеріалів останнього державного лісовпорядкування змінилися номери кварталів, у яких розташоване ур. "Березівка" (тепер це кв. 76–106) і уточнена його площа (1534 га). Урочище являє собою залишки природного дубового лісу. Природних насаджень берези на його території немає (в Одеській області вони взагалі відсутні.) Лише біля ставка росте декілька штучно насаджених дерев берези.

У зв'язку з цим ми пропонуємо змінити назву заказника на **"Кодимський"** (через близьке розташування до смт. Кодима), до того ж існуюча назва співпадає з найменуванням іншого урочища — "Березівський ліс", яке знаходиться у смт. Березівка і яке само по собі є перспективним для заповідання) та його загальну характеристику у реєстрі ПЗФ Одеської області на таку: "Цінне природне лісове урочище з ділянками дуба черешчатого та скельного, рідкісними рослинами та угрупованнями, в тому числі з Червоної та Зеленої книг України". В цілому заказник знаходиться у задовільному стані.

"Верхній ліс" заказник площею 380,00 га організований у 1972 р. [2], перезатверджений у 1984 р. [1]), на території кв. 1–8 Северинівського лісництва Ширяївського лісгоспу у Іванівському адміністративному р-ні біля с. Северинівка. Це дубово-ясеневе ґрунтозахисне насадження, створене у степовій зоні у 20-роках нашого століття [2, 3]. Існувало ще до 1969 р. на площі 287 га [4].

Відповідно до матеріалів останнього лісовпорядкування, заказник знаходиться у 9–17 кв. Северинівського лісництва. В цілому цей лісовий масив знаходиться у задовільному стані. Вважаємо за доцільне збереження категорії та інших характеристик заказника.

"Виноградівка" заказник площею 297,00 га організовано у 2001 р. [1] на території ур. Владичень, яке розташовано у кв. 25–27 Болградського лісництва Ізмаїльського держлісгоспу у Болградському р-ні між с. Виноградівка та с. Владичень. У Рішенні обласної Ради щодо організації заказника (№ 263-XXIII від 9.02.2001 р.) він характеризується як "ділянки степу, що збереглися у відносно природному стані. Тут виявлено рідкісні види плазунів (полоз жовтобрюхий, кримська ящірка) та деяких рослин".

Як свідчать дані державного лісовпорядкування, сумарна площа трьох кварталів становить 267 га. До того ж, як відомо, у веденні державних лісових господарств знаходяться переважно деревні насадження. Фактичне переважання на території кв. 25–27 деревних насаджень, яке встановлено власними дослідженнями авторів, вимагає зміни загальної характеристики об'єкта на таку: "Штучні деревні насадження, серед яких є ділянки степу з рослинами з Червоної книги України".

"Даничеве" заказник площею 354,00 га створено у 1993 р. [1] на території урочища Даничеве, що розташовано у кв. 47–51 Піщанського лісництва Балтського держлісгоспу у Балтському адміністративному районі біля с. Піщана. Це, за рішенням обласної Ради (№ 496-XXI від 01.10.93), "лісовий масив на межі степової і лісостепової зон, має чимале природоохоронне і рекреаційне значення. Єдине в області місце зростання вікових сосен. Зустрічаються рідкісні та зникаючі види флори і фауни".

Фактично це урочище штучно створене у період боротьби з піщаними бурями. Основну його естетичну і рекреаційну цінність становлять вікові насадження сосни звичайної, яка має природний ареал за межами Одеської області. На період досліджень рідкісних видів рос-

лин та тварин не знайдено. Пропонується змінити характеристику заповідної території на таку: "Штучний лісовий масив з ділянками вікових сосен, який має велике естетичне і рекреаційне значення." Цей масив знаходиться в задовільному стані. Через його велику естетичну цінність доцільно підвищити його категорію до "ландшафтний заказник загальнодержавного значення".

"**Діброва болотного дуба**" заказник площею 21,40 га створено у 1973 р. [2], перезатверджено у 1984 р. [1] на території кв.9 Біляївського лісництва Одеського держлісгоспу у Біляївському районі біля с. Троїцьке. Його описові характеристики дещо різняться: "Діброва віком 100 років у заплаві" [3] або "Насадження дуба в плавнях. Має наукове, природоохоронне (як місце гніздування птахів) значення" [2].

Як свідчить обстеження, стан заказника задовільний. Головною лісоутворюючою породою діброви є дуб звичайний — *Quercus robur* L. У зв'язку з тим, що існує вид дуб болотний (*Quercus palustris* Muench.), природний ареал якого знаходиться у Північній Америці і який культивується в Україні [5, 6], ми пропонуємо замінити назву ландшафтного заказника на "**Заплавна діброва**" та його характеристику на таку: "Штучне насадження дуба звичайного у заплаві р. Дністер".

"**Діброва Могилевська**" заказник площею 45,00 га створено у 1972 р. [1] в межах ур. Могилевське у кв. 3 Бородинського лісництва Саратовського держлісгоспу у Тарутинському р-ні біля с. Лісне. Це дубово-акацієве насадження 2-ої половини XIX ст. Під назвою "Урочище "Могильне" площею 41 га існувало до 1969 р. [4].

У цілому стан заказника задовільний. У зв'язку з тим, що дуб звичайний не являється головною породою в насадженні, пропонуємо змінити назву даного заказника на "**Могилевський**". Також у матеріалах реєстру треба уточнити його площу (за даними лісовпорядкування вона становить 44 га) та характеристику: "Штучне дубово-акацієве насадження 2-ої половини XIX ст., у якому зустрічаються рідкісні рослини, в тому числі з Червоної книги України".

"**Діброва Манзирська**" (помилково чи не помилково названий у реєстрі ПЗФ, "**Діброва Монастирська**") площею 100,00 га створено у 1972 р. [1] в межах ур. Манзирське у кв. 4 Бородинського лісництва Саратовського держлісгоспу у Тарутинському р-ні біля с. Лісне. Цей заказник характеризується як "Еталон степового лісорозведення" [3] або "Дубове насадження у віці 125 років. Еталон степового лісорозведення" [2]. Під назвою "Урочище Монастирське" площею 101 га цей заказник існував до 1969 р. [4].

Як свідчать фактичні матеріали, ур. Манзирське біля с. Лісне на картах державного лісовпорядкування не існує. Крім ур. Могилевське (кв. 3) в околицях даного населеного пункту розташовані ур. Парк (яке займає кв. 1–2), ур. Старий Манзир (займає кв. 4) та ур. Анівський ліс (кв. 5). Ми вважаємо, що назва "ур. Манзирське" помилково вжита щодо ур. Парк, яке лежить найближче до с. Лісне (стара назва селища — "Манзир"). Тому у матеріалах реєстру необхідно замінити

назву урочища (на "Парк"), номери кварталів за державним лісовпорядкуванням (на кв. 1–2) та площу заказника (на 128 га), оскільки площа двох перших кварталів Саратського держлісгоспу становить саме 128 га. Доцільність такого висновку підтверджує той факт, що ботанічний заказник загальнодержавного значення "Староманзирський" знаходиться в межах ур. "Старий Манзир" (реєстр). Урочище "Старий Манзир" площею 100 га наведено серед об'єктів природи республіканського значення ще у 1969 р. [4]. Крім цього, ми пропонуємо змінити назву заказника на "**Паркове**" у зв'язку з назвою урочища. Через те, що дуб звичайний не є головною породою в даному урочищі, треба виключити з назви слово "Діброва".

"**Заводівський**" створено на площі 93,00 га у 1980 р. [1] в ур. Заводівка, яке займає кв. 3–5 Березівського лісництва Березівського держлісгоспу у Березівському адміністративному районі біля с. Заводівка. Він представляє собою "лісові насадження уздовж р. Тилігул, які мають велике ґрунто-, водозахисне та рекреаційне значення. Росуть характерні для даної зони породи дерев та чагарників. Концентруються дикі тварини та птахи" [2] або "південні байрачні насадження" [3].

У зв'язку з тим, що даний заказник представляє собою штучні лісові насадження з дуба звичайного, клена гостролистого, акації білої, ясена зеленого, гледичії та ін., пропонуємо змінити його характеристику на таку: "Штучний лісовий масив, створений у вздовж р. Тилігул із звичайних для насаджень степової зони видів дерев та чагарників. Має велике водозахисне, естетичне та рекреаційне значення." Ця територія знаходиться у задовільному стані і справляє гарне враження як об'єкт рекреації. Категорію заказника доцільно зберегти.

"**Каїрівський**" створено на площі 150,00 га у 1993 р. [1] на території ПСП "Україна" Комінтернівського р-ну біля с. Каїри. Сьогодні деревні насадження на його території передані до відомо Красносільського лісництва Одеського головного підприємства "Одесаліс". Цей заказник представляє собою штучно створені лісові насадження і степові ділянки, на яких зустрічаються види рослин з Червоної книги України. Треба уточнити межі заказника, тому що його площа не відповідає площі в межах деревних насаджень.

"**Лиманський**" створено на площі 65,00 га у 1982 р. [1] "у кв. 7–8" Старокозацького лісництва Саратського держлісгоспу у Білгород-Дністровському адміністративному районі біля "с. Лиманське". Він представляє собою "лісовий комплекс, створений на еродованих землях уздовж Дністровського лиману. Має значне природоохоронне, рекреаційне значення" [2]. У [3] він характеризується як "південний байрачний ліс".

Як виявлено в процесі виконання наукової теми, заказник розташовано між с. Семенівка та Молога на березі Дністровського лиману у кв. 7. Площа даного кварталу становить 64 га (за матеріалами лісовпорядкування). Кв. 8 знаходиться далеко від ділянки, що розглядається, і представляє собою ур. Бикоза. Отже в матеріалах Реєстру

треба виправити номер кварталу, його площу та назву села, до якого найближче знаходиться заказник (Семенівка). У зв'язку з тим, що основу території складають саме штучні насадження лісових порід, вважаємо за доцільне зупинитися на першій характеристиці, наданій у [2]. На півдні з кварталом 7 Староказацького лісництва межує колишній колгоспний ліс (зараз у розпорядженні сільських рад), який доцільно додати до території заказника.

"Лунг" — заказник, який створено на площі 799,00 га у 2001 р. [1] поблизу сел Багате та Стара Некрасівка Ізмаїльського р-ну. Крім того, це водно-болотне угіддя місцевого значення з червонокнижними видами рослин і тварин, яке охоплює акваторію та узбережжя оз. Лунг. В зв'язку з тим, що загальна площа цього водно-болотного угіддя становить біля 1600 га, вважаємо за доцільне збільшити площу заказника до 1600 га.

"Новомиколаївський" організовано на площі 315,00 га у 1993 р. [1] на території птахорадгоспу "Новомиколаївський" (нині — ТОВ "Господар") Комінтернівського р-ну. Як виявлено нами за обстеження території, він являє собою штучні лісові насадження з акації білої, скумпії, сосни кримської та ін. на правому схилі долини р. Балай між заказником "Петрівський" та с. Новомиколаївка. Тут зустрічаються види, занесені до Червоної книги України та Червоного списку Одеської області. За попередніми даними, площа цих насаджень більша ніж 315 га, тому її необхідно уточнити.

В цілому вважаємо за доцільне збереження категорії заказника.

"Осинівський" створено на площі 531,0 га у 1980 р. [1] в межах ур. Осинівське, розташованого в кв. 1–2 Ширяївського лісництва Ширяївського держлісгоспу у однойменному адміністративному районі біля с. Осинівка. Він становить собою "лісовий комплекс, створений на еродованих землях. Має природоохоронне, рекреаційне значення. Ростуть характерні для даної зони породи дерев, чагарників" [2]. Ми пропонуємо слова "лісовий комплекс" замінити в реєстрі на "цінний штучний лісовий масив". Згідно з останнім лісовпорядкуванням, цей масив розташований у кв. 13-20. Він знаходиться у задовільному стані. Вважаємо за доцільне збереження категорії та загальної характеристики заказника.

"Тополине" площею 68,0 га організовано у 2001 р. [1] на території кв. 28 Болградського лісництва Ізмаїльського держлісгоспу у Болградському р-ні між с. Виноградівка та с. Владичень. У Рішенні обласної Ради щодо організації заказника він характеризується як "ділянки степу, що збереглися у відносно природному стані. Тут виявлено рідкісні види плазунів (полоз жовтобрюхий, кримська ящірка) та деяких рослин".

Фактичне переважання на території кв. 26 штучних деревних насаджень, яке встановлено власними дослідженнями авторів, вимагає зміни загальної характеристики об'єкта на таку: "Штучні деревні насадження, серед яких є ділянки степу з рослинами з Червоної книги України".

"Фрасине" організовано на площі 421,0 га у 1980 р. ([1] в межах ур. Фрасине, розташованого в кв. 1–7 Великомихайлівського лісництва Великомихайлівського держлісгоспу в однойменному адміністративному районі біля с. Трохимівка). Це "Байрачна діброва з лікарськими рослинами" [3] або "Ділянка байрачного лісу з характерними для даної зони рослинними угрупованнями. Має велике природоохоронне, рекреаційне значення" [2]. При обстеженні ми не знайшли ділянок природного байрачного лісу, тому ми пропонуємо замінити загальну характеристику урочища на таку: "Штучний лісовий масив з різноманітним видовим складом рослин, в тому числі лікарських".

"Шептереди" площею 1016,0 га створено у 1978 р. [1] на території ур. "Шептереди", яке розташовано у кв. 23-42 Павлівського лісництва Великомихайлівського держлісгоспу у Фрунзівському р-ні біля смт Фрунзівка. Це "Урочище байрачних лісів [3], де росте значна кількість багатьох видів лікарських рослин"[2], "є значна кількість видів рослин і тварин, цінних, рідкісних і зникаючих" (Рішення Облради № 496-XXI від 01.10.93).

Як свідчать наші спостереження, це дуже цінний байрачний ліс з мальовничими краєвидами. Він знаходиться у задовільному стані. Пропонуємо уточнити загальну характеристику заказника; "Дуже цінний лісовий масив, який характеризується значною фіторізноманітністю; тут є цінні деревні породи (бархат амурський), мальовничі галявини з ділянками лучного степу, на яких збереглися рідкісні види рослин, в тому числі з Червоної книги України".

БОТАНІЧНІ ЗАКАЗНИКИ

"Калинівський" площею 92,0 га організований у 1993 р. [1] на землях ТОВ "Промінь" в межах Комінтернівського р-ну біля с. Калинівка. Це урочище, в якому збереглося понад 20 видів рідкісних та зникаючих рослин, в т. ч. занесених до Червоної книги України (Рішення облради № 496-XXI від 01.10.1993 р.), та рідкісні фітоценози. Деякий час тому деревні насадження в районі заказника були передані Красносільському лісництву Одеського головного підприємства "Одесаліс". До відома лісництва відносяться і вільні від деревних насаджень ділянки. Необхідно уточнити землекористувача заказника, його площу і межі. В Калинівській сільській раді у тому місці, де розташовано заказник набагато менше ніж 92 га, які вказані в документах для заказника.

"Костянська балка" — заказник, створений на площі 22,7 га у 1993 р. [1] "між с. Єгорівка та Калантаєвка" на землях АТ ім. Калініна та КСП ім. Кірова. В минулому він являв собою "балку, де зростали 18 видів рідкісних та зникаючих видів рослин, в т. ч. занесені до Червоної книги України (голонасінник одеський, астрагал шерстистоквітковий тощо)" (рішення Облради № 496-XXI від 01.10.93).

Як показали наші спостереження, фактично балка знаходиться між селами Єгорівка та Мале, на землях запасу Єгорівської сільської ради. Зараз площа заказника значно зменшилася (майже втричі) через дачне будівництво. Проте тут збереглася досить значна видова різноманітність рослин, серед яких є види з Червоної книги України Червоного списку Одеської області. Тут також зустрічаються рослинні угруповання з Зеленої книги України (формації ковили волосистої та мигдалю низького). Тому ми пропонуємо зберегти категорію заказника, відкоригувати його площу та змінити загальну характеристику на таку: "Балка з залишками різноманітної степової петрофітної рослинності, серед якої — 18 видів судинних рослин з Червоної книги України та рослинні угруповання з Зеленої книги України".

"Ліски" площею 107,00 га створено у 1978 р. [1] у кв. 7 Вилківського лісництва Ізмаїльського держлісгоспу у Кілійському р-ні біля м. Вилкове. Заказник являє собою "грунтозахисні лісонасадження на рухливих пісках, в яких зустрічаються види рослин, занесені до Червоної книги України [2]) та "зарості обліпихи" [3]. Сьогодні цей заказник знаходиться на території Дунайського біосферного заповідника. За даними державного лісовпорядкування, всі ділянки кв.7 (№ 1–15) засаджені деревними породами, основними з яких є сосна кримська, тополя, обліпиха. Полян тут немає. За даними ботаніка Дунайського заповідника О. Жмуд (усне повідомлення), червонокнижні види рослин тут відсутні. До того ж більшість видів рослин з Червоної книги України, які зустрічаються на території Дунайського біосферного заповідника, ростуть на безлісних ділянках. На основі вищезазначеного ми пропонуємо змінити категорію заказника на "ландшафтний" та замінити його загальну характеристику у Реєстрі на таку: "Грунтозахисні насадження на пісках, головним чином сосни кримської, тополі, обліпихи."

Пропонується змінити назву заказника на "**Вилковські піски**" у зв'язку з тим, що існуюча назва, по-перше, збігається з назвою урочища, яке знаходиться поблизу м. Одеси, по-друге, вона дезорієнтує при пошуку місцезнаходження цього заказника (біля с. Ліски Кілійського р-ну).

"Лісничівка" площею 3176,0 га створено у 1984 р. [1] на території ур. "Лісничівка", яке розташоване у кв. 1–52 Лісничівського лісництва Балтського держлісгоспу у Балтському р-ні біля с. Лісничівка. Це "Один із великих лісових масивів на кордоні степової та лісостепової зон України. Має велике ґрунтозахисне, наукове значення. На урочищі знаходяться ділянки з еталонними дубовими насадженнями. Зустрічаються дуб скельний, цінні лікарські рослини" [2], "Один із найбільших лісових масивів" [3].

За нашими багаторічними спостереженнями, це один з найцінніших лісових масивів Одеської області (якщо не найцінніший). Він характеризується найбільшою флористичною різноманітністю. Більша частина його території знаходиться в задовільному стані, але тут проводяться суцільні рубки, що зменшує його цінність. Через те, що

тут зростає багато видів рослин з Червоної книги України, пропонуємо змінити загальну характеристику заказника на таку: "Один із найбільших і цінних лісових масивів лісостепової зони, в якому збереглися ділянки з віковими дубами, і де зростає багато рідкісних видів рослин, в тому числі з Червоної книги України." Слід підвищити статус заказника — зробити його ботанічним заказником загальнодержавного значення.

ЕНТОМОЛОГІЧНІ ЗАКАЗНИКИ

"Жовтневий" — заказник площею 15,0 га створено у 1983 р. на землях колгоспу ім. Леніна Болградського р-ну, в околицях с. Жовтневе. В обґрунтуванні необхідності створення відмічається що це "Місце оселення диких бджіл-запилювачів" [3] та "Ділянка насінників багаторічних трав". Заказник створений з метою збільшення чисельності цінних запилючників сільськогосподарських культур — диких бджіл [2].

Обстеження 2003 р. не виявили оселень диких бджіл, як і ділянки насінників багаторічних трав, спеціально створеної для збільшення їх чисельності. Зараз територія заказника становить собою штучні деревні насадження, серед яких є ділянки степу з рослинами з Червоної книги України та Червоного списку Одеської області (тут зафіксовано 7 таких видів), іншими рідкісними для регіону видами. За нашими даними, тут зустрічаються фрагменти не менше 8 асоціацій з Зеленої книги України [7]. Тому ми пропонуємо змінити категорію заказника на "ботанічний", уточнити землекористувача (Жовтнева сільська рада) та змінити його загальну характеристику на таку: "штучні деревні насадження, серед яких є ділянки степу з рослинами з Червоної книги України, Червоного списку Одеської області та фітоценозами з Зеленої книги України".

"Коритнівський" площею 25,0 га створено у 1983 р. [1] на землях колгоспу ім. Дзержинського (правонаступник — ПСП "Росава") Балтського р-ну, в околицях с. Коритне. Це "місце оселення диких бджіл-запилювачів" [3] або "Ділянка насінників багаторічних трав. Створений з метою збільшення чисельності цінних запилючників сільськогосподарських культур — диких бджіл" [2].

Обстеження території заказника у 2003 р. не виявили оселень диких бджіл, як і функціонуючої ділянки насінників багаторічних трав, спеціально створеної для збільшення їх чисельності. Зараз територія заказника виглядає як сільгоспугіддя (точніше, рілля), на яких припинилася обробка ґрунтів майже десятиріччя тому. Тут не знайдено запилювачів, інших цінних видів комах, цінних видів дикорослих рослин тощо. Тому ми вважаємо, що ця територія повинна бути виключена з переліку ПЗФ Одеської області.

"Чегодарський" (повинно бути "Чегодарівський", тому що назва виникла по найменуванню населеного пункту) площею 25,00 га створено у 1983 р. [1] на землях колгоспу "Шлях до комунізму" (нині

правонаступник — ТОВ "Нива") Ширяївського р-ну, на околицях с. Мала Чегодарівка. Це "місце оселення диких бджіл-запилювачів" [3] або "Ділянка насінників багаторічних трав. Створений з метою збільшення чисельності цінних запилюників сільськогосподарських культур — диких бджіл" [2].

Обстеження території цього заказника у 2003 р. також не виявили місцеперебування диких бджіл, як і функціонуючої ділянки насінників багаторічних трав, спеціально створеної для збільшення їх чисельності. Зараз територія заказника виглядає як сільгоспугіддя (точніше, рілля), на яких припинилася обробка грантів майже десятиріччя тому. Тут не знайдено запилювачів, інших цінних видів комах, цінних видів дикорослих рослин тощо. Тому ми вважаємо, що ця територія також повинна бути виключена з переліку ПЗФ Одеської області.

ЛІСОВИЙ ЗАКАЗНИК

"Сосновий ліс" організовано на площі 8,40 га у 1980 р. [1] в кв. 74 на ділянці 8 Слюсарівського лісництва Савранського доржлігоспу в однойменному адміністративному районі біля с. Слюсареве. Це "лісові культури сосни звичайної, створені у 50-ті роки на рухливих пісках" [2].

Більшість площі лісових культур була уражена кореневою губкою, сосну вирубали, і зараз площа насаджень, що збереглися, становить 2,3 га і займає ділянку 7 кв. 74 (згідно з останнім лісовпорядкуванням). На вирубаній площі недавно були висаджені береза та акація біла. Зараз насадження сосни знаходяться у незадовільному фітосанітарному стані. Тому ми пропонуємо виключити цей об'єкт з переліку ПЗФ Одеської області.

ОРНІТОЛОГІЧНИЙ ЗАКАЗНИК

"Тилігульський пересип" створено на площі 390,00 га у 1983 р. [1] на землях Сичавської сільської ради у Комінтернівському р-ні. Він охоплює пересип Тилігульського лиману та прилеглу акваторію лиману і моря. Зараз цей заказник входить до складу Тилігульського регіонального ландшафтного парку. Це місце сезонних концентрацій та міграцій біля 70 % видів птахів України. Зустрічаються види птахів та рослин, занесені до Червоної книги України. Територія знаходиться у задовільному стані. Доцільне збереження її категорії.

Висновки

За результатами інвентаризації 26 заказників місцевого значення в Одеській області ми пропонуємо виключити з переліку ПЗФ 4 об'єкти. З останніх 22 територій лише 3 не потребують змін у Реєстрі ПЗФ. Для 5 заказників доцільно змінити назву, для 3 — категорію, для 3 — уточнити місцезнаходження та межі, для 13 — змінити за-

гальну характеристику. Територію заказника "Лунг" пропонується збільшити. За рахунок цього загальна площа заказників місцевого значення зросте більш ніж на 700 га. Слід негайно провести роботу по включенню інших перспективних для заповідання територій до природно-заповідного фонду Одеської області.

Література

1. Леоненко В. Б., Стеценко М. П., Возний Ю. М. Додаток до атласу об'єктів природно-заповідного фонду України. — Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2003. — 142 с.
2. Реестр территорий и объектов природно-заповедного фонда Одесской области. — Одесса, 1988. — 39 с.
3. Одеська область // Природно-заповідний фонд Української РСР. — Київ, Урожай, 1986. — С. 107–111.
4. Липа О. Л., Федоренко А. П. Заповідники та пам'ятки природи України. — Київ: Урожай, 1969. — 187 с.
5. Кожно М. А. Каталог дендрофлори України. — Київ: Фітосоціоцентр, 2001. — 72 с.
6. Соколов С. Я. Сем. 9. Fagaceae A. Br. — Буковые // Деревья и кустарники СССР. Т. 2. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1951. — С. 390–493.
7. Попова Е. Н., Златова Е. И. Фитосозологическая ценность энтомологического заказника "Жовтневый" (Одесская область) // Материалы научной конференции, посвященной 180-летию со дня рождения заслуженного профессора Харьковского ун-та Л. С. Ценковского. — Харьков. — 2003. — С. 57–59.

В. П. Стойловский ¹, Е. Н. Попова ²

Одесский национальный университет,

¹ кафедра зоологии,

² кафедра ботаники

ул. Дворянская, 2, Одесса, 65026, Украина

РЕЗУЛЬТАТЫ ИНВЕНТАРИЗАЦИИ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНОГО ФОНДА ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ. II. ЗАКАЗНИКИ МЕСТНОГО ЗНАЧЕНИЯ

Резюме

Проведен анализ состояния природно-заповедного фонда (ПЗФ) Одесской области категории "заказники местного значения". На основе экспедиционных полевых исследований выяснено пространственное размещение заповедных объектов и дана оценка состояния флористического и фаунистического разнообразия. Особое внимание уделено видам растений и животных, которые охраняются в рамках национальных и международных природоохранных документов. Предлагается исключить из реестра природно-заповедного фонда Одесской области 4 объекта, а в 23 внести изменения.

Ключевые слова: заказник, среда, флористический и фаунистический состав.

V. P. Stoylovsky ¹, E. M. Popova ²

Odessa Mechnikov National University,

¹ Department of Zoology,

² Department of Botany

Dvoryanskaya St., 2, Odessa, 65026, Ukraine

INVENTORY RESULTS OF NATURE RESERVED FUND OF THE ODESSA REGION. II. LOCAL LEVEL GAME PRESERVES

Summary

In the article the analysis of the state of nature-reserved fund of the Odessa area of the category "game preserve of local level" is carried out. On the basis of the forwarding field researches the spatial disposition of the reserved objects is found out and the estimation of the state of floristic and faunistic variety is given. The special attention is given to the species of plants and animals protected within the limits of national and international nature protection documents.

Keywords: game preserve, environment, floristic and faunistic structure.